

Passionate Performance

פרשת שמות תש"פ

EXODUS

PARASHAS SHEMOS

4 / 4-14

¹⁰ Moses replied to HASHEM, "Please, my Lord, I am not a man of words, not since yesterday, nor since the day before yesterday, nor since You first spoke to Your servant, for I am heavy of mouth and heavy of speech."

¹¹ Then HASHEM said to him, "Who makes a mouth for man, or who makes one dumb or deaf, or sighted or blind? Is it not I, HASHEM? ¹² So now, go! I shall be with your mouth and teach you what you should say."

¹³ He replied, "Please, my Lord, send through whomever You will send!"

¹⁴ The wrath of HASHEM burned against Moses and He said, "Is there not Aaron your brother, the Levite? I know that he will surely speak; moreover, behold, he is going out to meet you

and when he sees you he will rejoice in his heart. ¹⁵ You shall speak to him and put the words in his mouth; and I shall be with your mouth and with his mouth, and teach you both what you are to do. ¹⁶ He shall speak for you to the people; and it will be that he will be your mouth

2

R' Yitzchak said: "The Torah teaches us that when a person does a *mitzvah*, he should do so with a complete and happy heart. Had Reuven known that the Torah would record that he attempted to save Yosef from his brothers, he would have put him on his shoulders and run with him home. And if Aharon had known that the Torah would record that he would be happy when he met Moshe Rabbeinu after [Moshe] was chosen to be the Redeemer, he would have come with drums and cymbals. And if Boaz had known that the *Megillah* would record that he gave Ruth some parched grain to eat, he would have given her a royal banquet" (*Yalkut Shimoni Rus 604*).

56

* מלבד שלא היתה ביניהם קנאה או הקפדה כל שהיא כל אחד על תפקידו של חברו, גם כל אחד שמח בגדולתו של חברו. אהרן שמח בגדולתו של משה כי הוא היה מלך ומנהיג, ומשה שמח בגדולתו של אהרן שהוא היה הכהן.

6

סירובו של משה לגאול את ישראל משום כבודו של אהרן הוסיפו עוד חז"ל בגודל אהבה ששררה בין משה לאהרן, "תדע לך שבשעה שאמר הקב"ה למשה שילך בשליחותו אצל פרעה וא"ל שלח נא ביד תשלח, משה סירב ללכת, אף שהקב"ה שולח אותו לגאול את ישראל, והרי מדובר בפיקוח נפש של כל ישראל, ואם על אחד מישראל אמרו 'המציל נפש אחת מישראל כאילו הציל עולם מלא', כשי"כ בהצלה של כלל ישראל, שצריך להציל משעבוד מצרים, וכל יום שעובר זה ממש פיקוח נפש. ואמרו חז"ל ששבעה ימים היה הקב"ה מפציר במשה ללכת והוא היה מסרב (עי' רש"י ד.י.), כלומר היה מו"מ ארוך בין ה' למשה בסוגיית בין אדם לחברו⁵, "את סכור שמא

עכב משה שלא רצה לילך שבלא סיבה סירב ללכת? אינו כן, אלא כמכבד לאהרן, אמר משה עד שלא עמדתי היה אהרן אחי מתנבא להם במצרים שמונים שנה הוא שכתוב ואודע להם בארץ מצרים (יחזקאל כ.), ומנין שאהרן היה מתנבא להם במצרים שכך הוא אומר ויבא איש אלהים אל עלי ויאמר אליו כה אמר ה' הנגלה נגליתי

3

במדרש רות פ"ה: א"ר יצחק בר מריון בא הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצוה יעשנה בלבב שלם (ובמדר"ר פל"ד איתא: בלב שמח) שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו, וישמע ראובן ויצילוהו מידם" בכתפו היה מוליכו אצל אביו. ואילו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו, הגנה הוא יוצא לקראתך וראך וסמח בלבו" בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו. ואילו היה יודע בעו שהקב"ה מכתוב עליו, ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותותר" עגלות מפותמות היה מאכילה. ר' כהן ור' יהושע דסננין בשם ר' לוי: לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא כותבה, ועכשיו כשאדם עושה מצוה מי כותבה, אל"י כותבה ומלך המשיח, והקב"ה חותם על ידיהם, הה"ד אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב וגו' (מלאכי ג', ט"ז).

4

ע"כ וכו'

כבר נתקשו רבים בביאור מאמר חז"ל זה, וכי אהרן הכהן אהב את הפרסום חלילה, ומה היה מוסיף לו מה שהיה יודע שהתורה תכתוב עליו שמחמת כן היה יוצא לקראת משה בתופים ובמחולות. ואם בלא שידע מה שתכתוב עליו התורה לא היה סבור שצריך לצאת בתופים ובמחולות, מה יוסיף לו שתכתוב עליו התורה, וכי הפרסום הוא סיבה שיצא בתופים ובמחולות.

ובאמת צריך ביאור מדוע לא היה אלא בגדר "ושמח בלבו", ומדוע לא שמח אהרן שמחה חיצונית בתופים ובמחולות.

שפתי חיים

טב

אמרו חז"ל (תנחומא כו) "זש"ה מי יתנך כאח לי (שה"ש ח), ישראל אומרין לפני הקב"ה מי יתנך כאח לי, את מוצא כל האחים שונאים זה לזה, קין שונא להבל שני (בראשית ד) ויקם קין אל הבל אחיו וגו', ישמעאל שונא ליצחק שנאמר ותרא שרה את בן הגר המצרית וגו' (שם כא), ואין מצחק אלא שבקש להרגו שנאמר יקומו נא הנערים ויצחקו (שמואל ב ב), עשו שונא ליעקב שנאמר ויאמר עשו בלבו וגו' (בראשית כו), השבטים שונא ליוסף שנאמר וישאן אותו (שם לו), ובאיזה אח אמרו ישראל להקב"ה כמשה ואהרן שנאמר הגה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד (תהלים קלב) שהיו אוהבין ומחבבין זה את זה, שבשעה שנטל משה את המלכות ואהרן את הכהונה לא שנאו זה את זה, אלא היו שמחים זה בגדולת זה וזה בגדולת זה".

9 However, when we look further into the matter, we see the opposite: Chazal's intention is to reveal how complete Aharon's middos were, that he was happy in his heart over Moshe's greatness. This was all second nature to him, for his middos were so perfect. He did not feel any sense of accomplishment over this, because he did not even realize that there could be cause for insult. Aharon was on such a high level that his nature actually changed, to the point where he felt genuine joy over his brother's elevation. But if he had known that the Torah would

* write about this, then he would have realized that it was a possible cause for insult. Then he would not have been confident enough in his own good middos to be sure that he would not fall prey as well, and he would be afraid that Moshe would notice that he felt slighted, and as a result it would be difficult for Moshe to assume his true role as the leader of Klal Yisrael.

While Moshe was in Midyan raising a family, Aharon suffered with his brethren in Mitzrayim. Moshe was watching sheep while Aharon served as a bulwark for enslaved Jewry. Slavery does not just mean exhausting, grueling labor. It implies all manner of personal and family difficulties as well. For decades, this was all on Aharon's shoulders. Then, suddenly, a new leader was appointed, but it wasn't Aharon—it was his absentee brother. Nevertheless, Aharon still welcomed him with pure joy and elation. It was an incredible feat of human selflessness.

Aharon had such an inner goodness that he didn't even realize this was a *nisayon*. He took it for granted that one would be happy for his brother on such an occasion! If someone told him that it was a *nisayon*, then he would worry that perhaps he could not withstand it. And then, because of Aharon's goodness, he would agonize over the pain his jealousy might cause Moshe.

10 והיה הולך או בדרך של הקצה, והיה יוצא לקראתו בתופים ובמתולות, כדי להיות בטוח בשמחתו.

In that case, he would go to extremes, even using drums and dancing, in order to be certain and happy in his rejoicing for his brother.

How would Aharon have responded to the challenge if he had been aware of the potential for brotherly strife? He would follow the *mussar* approach of bending over backwards to make sure he did the right thing. He'd hire a brass band with seventy-five pieces and an extra trombone, with someone doing cartwheels in honor of Moshe's appointment.

אל בית אביך בהיותם במצרים וגו' (שמואל א ב), אמר משה כל השנים האלו היה אהרן אחי מתנבא, במשך שמונים שנה מעת לידתו של משה וכפרט כל זמן שהותו במדין, אהרן היה המנהיג של ישראל במצרים, ועכשיו אני נכנס בתחומי של אחי ויהיה מיצר, עכשיו שאני חוזר למצרים לגאול את ישראל, זה יגרם הרגשת צער לאהרן שניטלה ממנו הגדולה וניתנה למשה אחיו הצעיר ממנו, לכך לא היה רוצה לילך."

שמחת אהרן בלבו

"אמר ליה הקב"ה למשה לא אכפת לאהרן בדבר זה, לא די שאינו מיצר אלא עוד שמח, תדע לך שאמר ליה וגם הגה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו, אינו אומר ושמח בפיו או ושמח בלבד אלא ושמח בלבו, השמחה של אהרן בגדולתו של משה לא היתה שמחה חיצונית, אלא שמחה פנימית בכל לבו ונפשו, ואי כחז"ל (יל"ש) יותר מששמח בפיו שמח בלבו, אמר רשב"י הלב ששמח בגדולת אחיו יבא וישמח וילבש אורים ותומים שנאמר (שמות כח) ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן הוי וגם

הנה הוא יוצא לקראתך וגו', כיון שאמר ליה כך קבל עליו לילך מיד נגלה הקב"ה על אהרן ואמר לו לך לקראת משה, הוי מי יתנך כאח לי כמשה וכאהרן אמצאך בחוץ אשקך, ויפגשהו בהר האלהים וישק לו", פסוק זה נאמר על הפגישה של אהרן עם משה בהר אלוקים על השמחה וההנשיקה ביניהם.

חז"ל אמרו שהלב ששמח בגדולת אחיו ילבש אורים ותומים, כמש"כ "והיו על לב אהרן", אין זה רק היקש גרידא. האורים ותומים היו בדוקא על לב אהרן ולא על החזה, אורים ותומים יש להם שייכות אל הלב, ע"י האור"ת הכהן היה יודע דברים פנימיים בהתאם למה שהקב"ה היה מגלה לו, זה גילוי של רוח הקודש שצריך לדעת אין לקרוא באור"ת, אין הם ידיעות שכליות חיצוניות אלא ידיעות פנימיות - עבודת לב, כדי לקרוא את האור"ת היה צריך הכהן להיות משולל מכל נגיעה אישית. לכן מידה כנגד מידה, לב אהרן ששמח בגדולתו של משה שהיה משולל מכל נגיעה וכבוד עצמי והגיע לזיכוכ הלב הגמור, הוא יכול לזכות גם באורים ותומים על לב אהרן, וכפי שביארנו שגם לפרש את האור"ת צריך לב זך ונקי מכל נגיעות.

אמנם עם כל גדולתו של אהרן בשמחת גדולת משה רבינו, לכאורה מעשה של שלימות, לא שמחה חיצונית אלא שמחה פנימית של לב, מ"מ חז"ל ירדו לסוף דעתו של אהרן שהיה בכל זאת חסר איזה בחינה דקה בשלימות, מה שבמבטנו אין אנו יכולים להבחין זאת, אך בחכמת התורה שכ"כ עמוקה ורחבה, המעשים צריכים להיות בתכלית השלימות.

The way to deal with your jealousy is by taking care of the other person. Then you start to appreciate and care for him. If you want to love someone, you should take care of him. That's how mothers come to love their children so deeply, and it's also how friends build relationships. It reduces the friction between people's egos.

Aharon didn't even know how great he was. If he had known that the Torah considered his joy for Moshe to be a mark of greatness, then he would have been afraid that he hadn't done it sufficiently. Instead, he would go out dancing with a band in order to make sure that he wasn't being selfish. He wasn't looking for glory or fame; he was trying to master his own middos.

ובילקוט שמעוני נויקרא רמו תרס"ח: "אילו היה אהרן יודע שהקדוש ברוך הוא כותב עליו: זגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמה בלבו - בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו".
14
לכאורה, הדברים מפליאים ביותר. כלום יתכן לומר שאהרן הכהן, קדוש עליון, היה משנה משהו את הנהגתו אילו היה יודע כי יזכה לפרסום ולכבוד לדורי דורות? האם ניתן לומר שאהרן הצדיק, אשר שמח שמחה אמיתית בליבו על גדולתו של אחיו, היה עושה את מעשיו בפרסום גדול יותר ובאופן משובח יותר אילו היה יודע שהתורה תציין זאת במפורש? האם הוא היה זקוק לפרסומת בדבר מעשיו וגישתו האצילית ביחס למינויו של אחיו הצעיר למנהיגם של כלל ישראל?
* ונראה לומר, כי לרוב ענוותנותו - היה אהרן משוכנע כי דבר פשוט וברור הוא שמשו רבינו, אחיו הצעיר, ראוי ומתאים להנהיג את כלל ישראל יותר ממנו! הוא כלל לא חש באותו הרגע כי הינו עושה מעשה אצילי ומרומם, ולרגע לא חלפה בדעתו מחשבה כאילו יתכן גם אחרת!

אהרן גם לא העלה בדעתו כלל כי משה רבינו חש שאינו ראוי לתפוס את מקומו של אחיו הגדול, וכי זקוק הוא ל'עידוד' או לחיזוק בדבר שמחתו של אחיו בהצלחתו... הוא היה משוכנע שמשו אף הוא מבין שהוא עצמו ראוי להנהיג את עם ישראל יותר מכפי שראוי לכך אהרן אחיו, שאינו ראוי לאותה איצטלא!
* אולם לאמיתו של דבר מה היה? ההיפך הגמור! לא זו בלבד שמשו רבינו חשש כי אהרן אחיו ראוי ממנו לתפקיד הנכבד, ולא זו בלבד שחשש כי דווקא הוא זה שאינו ראוי להתעטר בכתר המנהיגות, אלא שחששו מפני שמץ של צער שיגרם לאהרן - גרם לו לסרב מלכתחילה לקבל את התפקיד על עצמו!
ובכן, לכך מתייחסים חז"ל, ומלמדים אותנו כי אילו היה אהרן יודע שבלבו של משה אחיו ישנו פקפוק כלשהו בדבר שמחתו במינויו למנהיגם של ישראל, אילו היה מעלה בדעתו כי שמחתו אשר שמח בליבו תחקק בתורה באשר תהיה לה השפעה על נכונותו של משה רבינו לקבל על עצמו את הנהגת העדה - הרי שהוא לא היה מסתפק בשמחה שבלב... הוא היה יוצא לקראת אחיו הצעיר בתופים ובמחולות, בכדי לעקור מליבו של משה כל שמץ של תחושה כביכול אחיו

הגדול מקפיד עליו בסתר ליבו, ובכדי להעניק לו את ההרגשה המוחשית ביותר בדבר שמחתו עמו והכרתו בהתאמתו לתפקיד שהוטל על שכמו!

15
ללמדך, עד היכן הגיעה שמחתו של אהרן הכהן בהצלחתו של משה אחיו הצעיר, ועד כמה הוא היה מוכן 'לפרגן' לו מכל ליבו ולהעניק לו את התחושה הטובה ביותר, מבלי שבלבו יהיה אפילו שמץ שמצה של קנאה או חלישות הדעת! הוא היה מוכן אפילו לצאת לקראת אחיו בתופים ומחולות - בכדי להבהיר את שמחתו ולהעניק לה את הביטוי הברור ביותר שיכול להיות!
* ומכאן, אלינו... גם אם עדיין איננו במדרגתו של אהרן הכהן, ואיננו מסוגלים לשמוח שמחה אמיתית ושלמה בהצלחתו של זולתנו, בפרט כאשר אנו חשים שהדבר עלול לבוא במידה כזו או אחרת על חשבוננו - לכל הפחות עלינו לשאוף להגיע למדרגתו של אהרן, ולהשתדל להעניק לשני את התחושה הטובה ביותר, תוך שימוש בכל האמצעים העומדים לרשותנו בכדי להביע את שמחתנו!

17
למדנו במעשה זה שאף צדיקים קדושי עליון, כאשר הם יודעים שיש הערכה לפעולתם, הרי זה ממריץ אותם לטרוח עוד ולפעול הרבה יותר מכפי שפעלו. העידוד נותן ומגביר את הכח והחשק לפעול עוד ועוד. אין לך אדם שדברי הערכה ושבח, לא יוסיפו אצלו כדי לפעול יותר. אם יש כזו תועלת והשפעה על ידם, הרי הם יפעלו הרבה יותר כדי להיות יותר מרוצה לשמם.

ואהרן נולד עם מדות טובות. וכדי להעמיד מנהיג על ציבור צריך אדם שיכול מטבעו להשתרר עליהם ולהתמודד בכל מצב ולא להרתע מכל מקרה שמתרחש, לכוז משרה מתאים רק משה רבינו, כעין מה שעשה בעדת קרח ובמעשה העגל, ומאידיך אהרן התמנה לכהן גדול שלזה רק הוא המתאים כיון שצריך למשרה זו אדם אשר אהוב על כולם ולב רחמן, אבל "לא שזה גדול מזה".
והנה, כשמינה הקב"ה את משה למנהיג חשש משה שאהרן יקנא בו, לכן אמר הקב"ה לאהרן שיצא לקראתו, כדי להראות לו שאין בלבו כלום, אלא שמח בזה. ובאמת היה צריך אהרן שיצא לקראת משה בתופים ובמחולות שמוזה נראה בעליל שאין בו קנאה, אולם אהרן היה כ"כ רחוק מכל מידה רעה, לא היה לו ציור שמשו יחשוב שהוא מתקנא בו, לכן לא ראה צורך לצאת בתופים ובמחולות, וזה כוונת המדרש שאם היה יודע שסיבת בקשת הקב"ה שיצא לקראת משה להראות לו שלא מתקנא בו היה יוצא בתופים ומחולות.

וכשנתבונן בזה נפיק מכאן מוסר השכל, אמרו חז"ל: הקנאה... מוציאה את האדם מן העולם, מהי הסיבה לקנאה? אדם רואה מה שיש לחבירו ורוצה שיהיה לו גם, אמנם המאמץ השלם מבין שהקב"ה הוא שמחלק את כל תפקידי עוה"ז לכל אחד, ואפילו השררה הקטנה ביותר, כפי שאמרה הגמרא (בי"ב צא): "והמתנשא לכל לראש" אפילו ריש גרותא משמיא מנו לה, היינו אפילו מי שממונה על הוצאת המים מהבורות כדי להשקות את השדות מי ידלה היום ומי למחר שזה תפקיד פשוט מאד ממונה משמים. והקב"ה יודע כל אחד לאיזה תפקיד מתאים, אהרן לכהונה גדולה ומשה למנהיגות, וכיון שכן אין סיבה לקנאה, וכמו שאדם לא יקנא כלל מדוע לחבירו קוראים משה ולו קוראים דוד וכדומה.

13
אמנם עדיין צריך להבין, הקב"ה שרואה הכל מראש, מדוע לא סיבב שמשו יהיה הבכור ואהרן אחריו, ולא תגרם חשש של קנאה כלל ועיקר והכל על מקומו יבוא בשלום?

* אלא, נראה שאדרבה רצה הקב"ה ללמדנו - שלא תהיה לאדם תרעומת לעולם, אם רואה חלוקת תפקידים שלדעתו לא נראים הוגנים, וילמד ממשו ואהרן.
* זאת ועוד, ללמדנו עיקר חשוב, שכל אחד באשר הוא, יכול להגיע לדרגתו של משה. ואילו משה היה הגדול או הבכור היו חושבים בני אדם שגדלותו היתה מחמת שהוא הגדול, רצה הקב"ה לזכות את ישראל וללמדנו שכל אחד אפילו הקטן ביותר יכול להיות מנהיגם של ישראל "ואין הדבר תלוי אלא בו", ואולי זו הסיבה גם שמשו היה כבד פה וכבד לשון, לומר לך אפילו באופן זה אפשר להצליח, ואין צורך כלל לחזק את החיצוניות, העיקר איך הוא נראה כלפי קונו...
עיינ עוד ישובים, בפרשת וישב על הפסוק "וישמע ראובן ויצלחו מידם".

16
דברי שבח פועלים אצל האדם להוציא פוחות חבוים.
ב. ביאור נוסף יש לומר בהקדם מה שסיפר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, שכאשר ה"בן איש חי" קיבל את ספרו של בעל ה"לשם", הוא אמר לתלמידיו בירושלים, שיבואו עם בגדי שבת לקבל את בעל ה"לשם" מחמת חשיבותו הגדולה. כאשר בעל ה"לשם" סיפר זאת למחותנו הגאון רבי אריה לוי זצ"ל, אמר לו: "אילו הייתי יודע * שה"בן איש חי" כל מעריך את הכרך הזה של ספרי, הייתי טורח ומוציא לאור כרך נוסף".

The discovery of the Almighty thenceforth informs the way we live. The Torah command to be *misdebek bemidosav*, to emulate His ways, forms the basis of the Jewish system of morality. We do not have a pragmatic system of morality, which shuns cruelty, for instance, for practical reasons; be cruel to someone today, and someone will be cruel to you tomorrow. Now, that's not the Jewish outlook. We see that the Almighty is kind and merciful, and therefore we too must behave in a kind and merciful manner. We see that the Almighty cares for the sick and the poor, for widows and orphans; therefore we too must act in the same way.

So let me tell you another, less discussed attribute of the Almighty that we have to emulate. We say, "*Ve'atah mechayeh es kulam*. And You give life to them all." The Almighty sustains the entire world at all times through a continuous *shefa of chiyus*, a never-ceasing emanation of the life force. Should He interrupt this emanation for even one moment, creation would cease to exist.

This then is the most fundamental attribute of the Almighty in His relationship with the cosmos: the giving and sustaining of life itself. It follows that we, as Jews, must also seek to be life-givers. Our *avodah*, our divine service in this world, is to give life to others, to be considered *bonei olam*, builders of the world, in recognition and emulation of the Almighty Himself.

20

Conversation, talking to other people, is also an *avodah*, just like making shoes. We look at it as just talking, but it's much more. Or at least, it could be.

A young man who is in computers, a *talmid chacham*, told me an interesting insight about working with non-Jews and non-observant Jews. I asked him if they respected him for being a religious Jew, and he said, "Only in one area. They don't use obscene and foul language in my presence, and if they forget and do it, they apologize."

Incredible! Human beings are created with a *tzelem Elokim*, in the image of the Almighty, but the corrosive disease of obscene language withers it away until there is nothing left. We all know that this kind of language penetrates every corner of society, from the lowest to the highest. It's a way of life. And yet, this young *talmid chacham* radiated such holiness that people felt they should be more refined in his presence. In his small sphere of influence, he succeeded in purifying and elevating the speech patterns of those around him. This is called *avodah*. This is called *binyan olam*, building up the world.

21

Pleasant conversation, *sichah na'ah*, holds tremendous power. If you speak to others with kindness and compassion you can literally revive and sustain them. You can give them life. You can become a *boneh olam*, a builder of the world, and for that you deserve to be rewarded. A stranger walks into the *beis midrash*, and you go over and say, "Shalom aleichem!" With these two simple words, you've transformed him. In effect, you've told him, "You're somebody important. You count. I recognize your worth, and I acknowledge it." That is pleasant conversation that gives life, that revives, that sustains, that deserves a great reward.

• כשהלב מתרוקן ויוצא במחול, כשמתנגנת התזמורת בפנים, יש לצאת, גם לפני חוץ, במחולות.

לצאת במחול, לתופף בתופים, כשקיים פקפוק כלשהו באמת הענין, נראה חדב' משונה, מוזר, שאינו אמת.

• אבל אילו היה יודע אהרן, כי מה שמתחולל בתוך לבו, הוא תזמורת מחול, תיפוף תופים —

אילו היה יודע שהקבי"ה יעיד עליו כי זו האמת, כי כך נראה הדבר בלב

זהו שאמר המדרש, שבדאי כאשר האדם זוכה לדברי שבח והערכה הרי הם גורמים לו לפעול בצורה הרבה יותר נעלית. ולכן אם היה אהרן יודע שהוא זוכה לשבח בתורתו הקדושה, ומלמד את האנשים לנהוג בדרך טובה, היה דבר זה עצמו גורם לו להרבות בתעצומות נפשו ולשמוח בתופים ובמחולות עם גדולתו של אחיו, כדי שידעו ויכירו כולם.

האדם מצליח על ידי השבח והעידוד, שהוא מקבל להוציא מן הכח אל הפועל הרבה כוחות ורצונות שהם חבויים בקרבו. זהו טבעו של כל אדם שכאשר הוא מקבל ושומע דיבור נאה בשבח מעשיו הרי הוא מתאמץ יותר להגביר מעשיו הטובים.

ללמדנו בא, כמה חשוב להחמיא ולעודד כל אדם בכל דרגה שהיא. פעולה זו של מחמאה ועידוד היא פועלת גדולות ונצורות אצל האדם ששומע דברים הללו, כאשר הוא שואף להגביר עוד ועוד את מעשיו ופעולותיו הטובים, וכל זה בזכות דיבור טוב שדיברו בשבחו.

נה

22

שמות 22

גם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמה בלבו (שמות ד, יד)

ערך המעשים

במדרש (רות רבה פרשה ה) א"ר יצחק בר מריון בא הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצוה יעשנה בלבב שלם, שאלו היה ראובן יודע שהקדוש ברוך הוא מכתוב עליו (בראשית ל"ז) וישמע ראובן ויצילהו מידם, בכתפו היה מוליכו אצל אביו, ואילו היה יודע אהרן שהקדוש ברוך הוא מכתוב עליו (שמות ד') הנה הוא יוצא לקראתך, בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו, מוסר השכל גדול למדנו מכאן, פעמים רבות איננו מעריכים כראוי את מעשינו ובשל כך אנו נופלים בפתוי היצר לבטל את סדרי הלימוד, לבטל את שיעורי התורה, אילו היינו יודעים את גודל החשיבות שלנו בשמים כאשר אנו עוסקים בתורה, לא היינו מבטלים סדר לימוד או שיעור תורה בעד כל הון דעלמא. ובעלי המוסר הוסיפו בזה, כוחות האדם טמונים ומוסתרים, פעמים רבות הוא סבור שאיננו מסוגל להגיע למדרגה מסוימת, אך אילו היה יודע אל נכון את כוחותיו היה מגיע הרבה יותר.

אולם יש לדקדק בדברי חז"ל, מה הכונה אילו היה יודע אהרן שהקדוש ברוך הוא מכתוב עליו וכי אהרן צריך פרסומת, שיפרסמו את מעשיו ודבר זה יגרום לו לעשות יותר, יש שפירשו דהכונה אם היה יודע אהרן שילמדו ממעשיו, כלומר עד היום מי שבא לידי נסיון כזה, לומד דרך חיים מאהרן איך להתנהג, אם היה יודע שמעשהו אינו מעשה פרטי, אלא מעשה שכל כלל ישראל אמור ללמוד ממנו, היה עושה יותר.

ולי נראה לבאר, דאדרבה אהרן היה רוצה לצאת בתופים ומחולות אך מפני שהיה עושה את כל מעשיו בצניעות והסתר, לכן לא נשא את משה בתופים ובמחולות, דבר שהיה מפרסם את מעשיו, אבל אם היה יודע שבין כך מעשהו לא יסאר נסתר, אלא בלאו הכי יתגלה היה עושה כמו שבאמת רצה לעשות לצאת לקראתו בתופים ובמחולות.

נה

מרדכי

שמות

ברכת

23

מכאן מוכח ששמחת חבירו או שמחת אחיו, מחייבת יציאה במחול. ואם כן, מדוע לא יצא אהרן במחול ובתופים, לקראת משה? למה תלז' הדבר ב"ידיעתו", שהקב"ה יכתוב עליו?

ונראה, כי אף אם מחייבת היא, שמחתו בשל חבירו, לצאת בתופים ובמחולות, אין הדברים אמורים אלא כשהדבר הוא ביטוי למתרחש בלב פנימה.

פנימה - או אז, ודאי שהיה יוצא, גם כלפי חוץ ובפרהסיא, בתופים ובמחולות.

כך באהרן, כך בראובן ובבעוז.

אילו היה יודע ראובן, כי פנימיותו תואמת את ההבאה על הכתפיים - כי זו היא האמת, אילו היה מעיד על כך הקב"ה -

על כתפיו היה מוליכו אל אביו.

אילו היה יודע בעוז, כי בלבו פנימה מפותמים עגלות לרות -

כי זו האמת, כי לא מוזר הדבר, כי כך יעיד עליו הבורא -

ודאי עגלים פטומות היה נותן לרות.

משום שזו היא המדה...

מחול ותופים בשמחת חבירו.

על כתפיים - להחזיר אל אבא את יוסף.

ופטומות - לרות.

קסח מראש פרשת שמות אמנה

וההבנה שלו היתה שאין לפגוע בכבודו של אחיו, אפילו במחיר עיכוב הגאולה וקבלת התורה!

☆☆☆

מהי הביקורת המרומזת בדברי חז"ל על אהרן על שלא יצא לקראת משה בתופים ובמחולות

מתוך שיחה בישיבת פוניבז' אור ל"ב שבט תשנ"ג

הלא אהרן אחיד יוצא לקראתך, וראך ושמה בלבו... וד' יד

חז"ל אומרים [ילקוט וישב קמ"א] שאילו היה אהרן יודע ששמחתו תהיה כתובה בתורה, היה יוצא לקראת משה בתופים ובמחולות. בדברים אלו מרומזת מעין ביקורת על אהרן, שרק שמח בלבו ולא הראה את השמחה לחוץ, על ידי נגינה בתופים ובמחולות.

יש לתמוה - מהי הביקורת עליו? והרי אהרן שימש כנביא במצרים שנים רבות, בזמן שמשה היה במדיון, ועתה היה עליו לוותר על תפקידו כמנהיג הדור ולהשלים עם המצב החדש, שמשה רבינו הוא המנהיג שנבחר להוציא את עם ישראל ממצרים. ואם כן, האין די בגדלות שבשמחה בלבו, ומדוע נדרש ממנו לצאת בשמחה של תופים ומחולות?

אלא, שמכאן אנו למדים, כי כוחות הנפש של האדם הנברא בצלם אלקים הם גדולים לאין ערוך, והאדם נדרש להשתמש בכוחותיו כולם כדי להשיג את השלימות בחיים. אילו היה אהרן משתמש בכל כוחות הנפש שניתנו לו, והיה מגיע לשלימות מוחלטת במידותיו, הוא היה מסוגל לצאת לקראת משה בתופים ומחולות. ומשלא עשה זאת, מבקרים אותו חז"ל, במרומז, כדי שנדע עד כמה נתבע האדם על אי הגעתו לשלמות המוחלטת, כשהוא מסוגל להגיע אליה.

פרשת שמות פרשת שמות

יש לומר בזה כמה וכמה ביאורים:

א. אהרן בצדקותו חשש שפיו וליבו באמת אינם שוים, ושמה בתוך תוכו אינו שמח באמת על גדולתו של משה. אהרן היה מסופק בעצמו אם הוא באמת הגיע למדרגה נעלה כזו שהוא שמח שמחה אמיתית בליבו על גדולתו של אחיו, וכיון שהיה מסופק בזה, לא רצה אהרן לצאת בתופים ובמחולות, שמא ליבו אינו שלם לגמרי עם דיבורו ונמצא שכל מעשהו שקר וחנופה.

זהו שאמר המדרש: "אילו היה יודע שהתורה תכתוב עליו וראך ושמה בליבו", כלומר, אילו היה יודע שהתורה תעיד עליו ששמחתו שלימה ואמיתית ואין זה שמחה מהשפה ולחוץ, הרי בודאי היה יוצא בתופים ובמחולות ללא כל חשש, שהרי התורה מעידה שמעשהו שלם ואין מעורבים בו כלל שום חשש חנופה ושקר, ולכך היה מראה שמחתו האמיתית גם בחוץ כיון שפיו וליבו שוים.

27 רפו דעת פרשת וישב שרגא

אמרו חז"ל: "אילו ידע ראובן שהתורה תכתוב עליו ויצילו מידם" על כתפו היה מוליכו לאביו (ויקיר לד, ח. ילקו"ש כאן רמז קמ"א).

פירושים של דברים, אילו היה ראובן מעריך את פעולת ההצלה כפי דעת התורה, והיה רואה בזה הישג נצחי עליון שבעליונים, אז על כתפו היה מוליכו לאביו.

והדבר טעון ביאור. הרי ראובן היה במצב שיכולותיו היו מוגבלות ואמצעיו מצומצמים כיון שהיה בדעה זו לבדו, ואיך יכול להוליכו לאביו בניגוד לדעת כל השבטים. ואם כן, איך קבעו חז"ל שאילו ידע ראובן שהתורה תשבח אותו היה נוטלו על כתפיו. [וראה במאמר הקודם].

ומבואר, רק דבר אשר חשיבותו וערכו אינם מובנים לאדם כל צורכו ולא חדרה חשיבותו לעומקו, אז הוא שם לב אל הקשיים העומדים לפניו. אבל

דבר שאדם מבין היטב, והעניין תופס את כל מהותו ומציאותו, הרי הוא מתמסר אליו בכל הרצינות, וכל רמ"ח איבריו קנויים ומסורים למען השגת מטרה זו. באותה שעה כבר ימצא את כל הדרכים ואת כל האמצעים עם כל הכוחות כדי להגשים את הרצון ולהשיג המטרה, וכפתגם העולם "ההכרח שובר תריסי ברזל".

ראובן כבר היה מוצא את האפשרות להוליכו אל אביו, אילו רק ידע ראובן כמה חשובה הפעולה הזו בעיני הקב"ה עד כדי שיקלסוהו בתורה.

כמה מאמר זה מחייב את האדם לפעולה ולהתמסרות לעבודה, אפילו בתחומים או במקום ובמצב שאין רואים שום אפשרות של עשייה ופעולה. כל כובד המשקל העיקרי שאדם צריך להטיל, אינו בתחום הפעולות והמעשים, אלא צריך להיות בתחום ההכרה, להחזיר את ההכרה הברורה בכל לבו ובכל הרמ"ח שבו, ואז כבר יתגשם השאר ויעשה מאליו. [וראה עוד מש"כ בתחילת פרשת וירא].

וכעין זה מצינו אצל אברהם אבינו שיצא למלחמה נגד ארבעת המלכים גיבורי תבל (לעיל יד, יד), ולא נעצר לחשוב מאומה על אודות האמצעים לנצחון. הוא משליך את עצמו לגמרי לתוך המלחמה מתוך ההכרה שמחייבת אותו לפעול, ובטוח כי האמצעים בוודאי ימצאו, ואפילו בדרך נסית, כמו שרואים שמעפר נעשים חרבות וקשתות.

זה הכלל, אין מעצור לרוח! ואין דבר העומד בפני הכרה חודרת!

32 **S**formo explains that even though there are blemishes that actually increase the strength and value of an animal, they nevertheless render the animal unfit for sacrifice. Throughout the Torah we find completion and wholeness taking precedence over quantity. Thus a whole roll takes precedence over a much larger portion of a loaf of bread, in the recitation of hamotzi.

From this we learn that our avodah is measured not by quantity, but by how close it comes to perfection. Since Hashem is the ultimate perfection, our goal must be to also achieve the greatest measure of perfection possible for a human being, for we are exhorted to emulate Him and "to be complete with Hashem." Only by being as close to perfect as possible can we hope to have a relationship with Hashem.

The Kohen is Hashem's representative and the one most directly involved in His most exalted service. He must reflect shleimus, perfection, and therefore physical imperfections render a Kohen unfit for service in the Sanctuary.

In each instance cited by the Midrash, there was doubt as to what the proper conduct really was. Reuven was unsure if saving Yosef was proper after the brothers judged him a threat to their existence. If Moshe questioned his own suitability to be the Redeemer, Aharon likewise had the right to have reservations concerning his brother's appointment. And similarly, Boaz had grounds for doubts about the convert Ruth, not knowing her sincerity and character.

Hence they acted without the complete and happy heart that could have made their mitzvos perfect, and this blemish was reflected in the outcome of their actions. Yosef was sold into slavery; the mission to Pharaoh met with initial failure (see Haamek Davar, Shemos 3:18); and David's lineage was impugned.

Chazal tell us (Berachos 5b) that whether one does more or less is insignificant. What one actually accomplishes in this world is in the hands of Hashem. The main consideration is that one direct and concentrate his heart towards heaven. What we can control is the intensity of our desire and purity of our effort in the quest for perfection.

ובגם המעשה הטוב עצמה כמעט בלתי אפשר לרוב העולם שתהיה כולה קדש זכה ונקיה לגמרי, בלי שום נטיה לאיזה פניה ומחשבה קלה לגרמיה, וכן להיפך במעשה אשר לא טובה גם כן מעורב בה לפעמים איזה מחשבה לטוב לפי דמיונו, וגם הצדיק גמור שמימיו לא עשה שום מעשה אשר לא טובה ולא שח מימיו שום שיחה קלה אשר לא טובה ח"ו, עם כל זה כמעט בלתי אפשר כלל שמעשי הטובים עצמם כל ימי חייו, יהיו כולם בשלימות האמתית לגמרי ולא יהיה אפילו באחת מהנה שום חסרון ופגם כלל, וזה שאמר הכתוב (קהלת ז) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, רוצה לומר שאי אפשר שלא יהיה על כל פנים קצת חסרון במעשה הטוב עצמה שעושה, כי חטא פירושו חסרון כידוע. "חטא" פירושו מלשון להחטיא את המטרה, ואחר חטא אדה"ר שהתגבר כח הרע ואפילו במעשים הטובים, בכל מעשה נדרש מהאדם מאמצים כבירים להגיע אל פיסגת השלימות ולא להחטיא.

ומוסף עוד "לכן כשמכניסין האדם למשפט לפניו יתברך שמו, צריך חשבונות רבים לאין שיעור, על כל הפרטי פרטים של כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו וכל פרטי הנהגותיו, באופני נטייתם לאן היו נוטים, וזו"ש (שם) אשר עשה אלקים את האדם ישר כנ"ל והמה בחטאם בקשו חשבונות רבים". כל מעשה נמדד ונבדק לפרטי פרטים אם אין במעשה זה איזה חסרון כל שהוא, ומובן מאליו שודאי תובעים כל אדם בהתאם למדרגתו והנתונים הסובבים אותו. ודוגמא לכ"ז רואים כמה תבעה התורה את מעשיו של אהרן וראובן ובונו, שהיה האפשרות בידם לצשות את מעשיהם יותר בשלימות. לו היינו יודעים את חשיבות כל מעשה ומעשה היינו מבינים עד כמה צריכים להתאמץ ולחתור אל השלימות בלי כל חסרון כלל.

הביאור הוא, אהרן הכהן כשיצא לקראת משה אחיו כשמחה וכמו שהעיד עליה הכתוב "וראך ושמח בלבו", למרות שאהרן הנהיג בני ישראל במצרים כל אותן השנים, וגם היה גדול ממשה בשנים ודרך העולם לקנא איש את אחיו, ובפרט באחיו הקטן, התגבר אהרן על זה ובטל הקנאה מלבו לגמרי, ואדרבה שמח בגדולת אחיו וזכה שהחושן תנוח על לבו, נמצא שבהליכתו לקראת משה תיקן מדת הקנאה שנכשלו בה גדולי עולם מימות עולם, קין נתקנא בהבל אחיו והרגו, וכן בכל הדורות, דוקא כאן איכא תביעה על שלא השלים לעשות המצוה בשלימות, אע"ג שעשה מצוה רבה מכ"מ צדין היה מקום לעשותה ביתר שאת וביתר ען. [קובץ שיחות ח"א חיי שרה]

אילו היה יודע אהרן... בתופים ומחולות היה שמח ואילו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו (שמות ד') הנה הוא יוצא לקראתך בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו, מה שייך יותר משמחת הלב, ובפרט במקום שיש נגיעות אישיות כפי שניתבאר, מ"מ היה איזה בחינה של חסרון שהיה יכול למצות את שמחת הלב לא רק בפנימיותו, אלא היה גם מבטא את השמחה חוצה, ע"י שהיה מקבל את משה בתופים ומחולות, אמנם ודאי הקב"ה מבקש מכל אחד את עבודת ה' לפי מדרגתו, מ"מ נתבע אהרן לפי גדול מדרגתו היה צריך לבטאות את השמחה בצורה יותר מושלמת בתופים ומחולות.

בחומץ אלו היסורין שנאמר (תהלים ו') ה' אל באפך תוכיחני, ותשב מצד הקוצרים שנוצדה ממנו המלכות לשעה, דאמר רב הונא כל אותן ששה חדשים שהיה דוד בורח מפני אבשלום לא עלו מן המגין שהיה מתכפר לו בשעירה כהדיוט, ויצבט לה קלי שחורה לו מלכותו שנאמר (תהלים כ') עתה ידעתי כי הושיע ה' משיח, ותאכל ותשבוע ותותר אוכל בעולם הזה ואוכל לימות המשיח ואוכל לעתיד לבא. א"כ זכה בוועז על כל פרט במעשה שקירב את רות בצורה כ"כ נפלאה, שזכות זו עמדה אח"כ לזרעו לדוד, ועם כל זאת מוצאים חז"ל איזה תביעה דקה על בוועז שהיה צריך להעניק לה יותר שלימות, להאכילה עגלות פטומות. אילו אדם היה יודע את גודל חשיבות המעשים, שאין קצה ואין גבול עד כמה צריך להשלים את המעשים, ולאיזה שלימות צריך לחתור, היה עושה את מעשיו מושלמים יותר.

"אילו היה יודע" - כל שלימות היא נצחיות בכלל ישראל אמנם יש להבין מה פירוש "אילו היה יודע" שהתורה מכתובה עליו, אצלנו מתבטא הדבר אילו הייתי יודע שיפרסמו את הדבר הייתי מתאמץ יותר כדי שיכתבו יותר, ראובן ח"ו לא עשה את מעשיו בגלל הפרסומת שיכתבו עליו בתורה, שלכן היה מתאמץ יותר כדי שיכתבו עליו יותר בפרסומת. ביאור הדבר, המעשה של האדם זה תורה נצחית, המעשה של ראובן בהצלחו של יוסף לא היה מעשה פרטי אלא מעשה שהתורה ממנו תורה נצחית, כחלק מהנצחיות של כלל ישראל, ואילו היה יודע את גודל החשיבות של המעשה שזה תורה, היה מתאמץ יותר לא משום הפרסומת שבדבר, אלא שהחשיבות של המעשה זה היה ג"כ תורה, והיו מתאמצים יותר ויותר כדי לבוא לידי השלימות, ועד כמה שהמעשים יותר שלימים יש יותר חשיבות למעשים עצמם בנצחיות של כלל ישראל.

כל מעשה נבדק שלימותו לפרטי פרטים רבי חיים מולאוויץ ז"ל (נפ"ח ש"א, בהגה"ה) כותב שאחר חטא אדה"ר התגבר הזוהמא באדם ובעולם "ומאז גרם על ידי זה ערבוניא גדולה במעשיו, שכל מעשי האדם המה בערבוניא והשתנות רבים מאד, פעם טוב ופעם רע, ומתהפך תמיד מטיב לרע ומרע לטוב,

כוונתם "מי כותבה" מי נתן את הפרסומת למעשים? אלא מי כותבה כלומר מהי הנצחיות של המעשים שנעשים עכשיו, בשלמא המעשים של יראובן אהרן וכו' היא גופי תורה, אבל מה הם המעשים שלנו, ע"ז השיבו "אלוהו כותבה ומלך המשיח, והקב"ה חותם ע"י", כמו שהביאו את הפסוק "אז נדברו איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרונו לפניו", הספר זכרון הוא ביטוי שכל המעשים הם נצחיים.

אך יש לבאר מדוע דוקא אליהו ומשיח כותבים, וכי לא מצאו מישהו אחר שיכתוב? מבוואר בדברייהם יסוד, את המבט וההסתכלות על המעשים ועד הפעוטים והקטנים ביותר, כל מעשה מצוה, וכל לימוד תורה ואפילו תיבה אחת הם מעשים שמקריבים את מלך המשיח, אין הם מעשים של יהודי פרטי שעושה בד' אמותיו, אלא הם מעשים נצחיים בכלל ישראל המקריבים את הגאולה, וכן להיפך המעשים לא טובים מרחקים את הגאולה, ואלוהו המבשר את הגאולה ומשיח הגואל הם מצפים למעשינו כדי שנביא לקרוב הגאולה. והוה ענין הכתיבה פירושו כי זה נקבע בכלל ישראל, זה דבר פומבי הנוגע לכל כלל ישראל, כאשר לכל אחד יש חלק בכלל ישראל.

וזה הפרוש שאילו היה רואה שהתורה כותבת עליו, כלומר איך שזה כתוב בתורה זה לטובת כלל ישראל כמעשה ראובן ואהרן וכו' והיו מתאמצים יותר במעשיהם, אבל לא רק מעשיהם, אלא גם מעשה של כל יחיד ויחיד הוא חלק מהכלל ישראל וקובע את המדרגה של כלל ישראל.

יכתב ספר זכרון וישיב עליהם כפי קט

דברי המדרש תמוהים. וכי רק בשביל שהקב"ה מכתוב עליו צריך לעשות מצוה בלב שלם? הלא חובת האדם היא לעשות כל מצוה בלי קונוו לתשלום שכר. ואם אמנם קשה להיות במדרגה כזו, להיות כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, אבל גדולים וקדושי עליון כראובן, אהרן, ובעז, ודאי שבכוחם היה לעשות מצוה כתקונה בלי תקות השכר הזה. ועוד יש להבין מהו באמת השכר בזה שכתוב בתורה — מה יתן לו עתה, ומה יוסיף לו זה.

אך באמת גדול וחשוב מאד השכר הזה שכתוב איזה דבר טוב בתורה, כי עליו לדעת שהפאר והתפארת במה שנוכר בתורה איזה מעשה טוב אינו דומה חלילה למה שאנשים בדורנו מתפארים כשנוכר שמם בעתון יומי שקוראים אותו כחצי שעה ומיד נהגו מזולל באשפות, כי כל מה שנוכר בתורה מאבותינו הקי אינו בלבד הסיפור ממה שקרה בדורם, אלא הרי מעשה זה שפעלו עשה רושם בבריאה ונתבלטה באורות התורה משרשה ועד סופה. ואפי' בשרש התורה שביד הקב"ה כביכול שזה שעשונו ג"כ נתוסף איזה אור ע"י מעשה טוב שעשה, ואור זה נמצא תמיד, שהתורה קיימת לעולם ונשמת האדם שהיא ג"כ לעולם נהנה מזה שמעשיו נזכרים ונעשים חלק התורה לנצח.

אך עדיין לא נתיישב לנו, כי אפי' לשכר כזה לא הי' לגדולי עולם קדושי ה' לצפות ובשביל זה לעשות את המצוה כתקונה יותר מאשר עשו כשלא ידעו שהקב"ה מכתוב עליהם ככה. ועוד צריכים להבין המשך דברי המדרש, לשעבר

אדם עושה מצוה והנביא כותבה ועכשיו וכו' והקב"ה חותם על ידיהם, מה ענין של כתיבה זו ואיזה שייכות יש לה לשכר שהקב"ה מכתוב עליו בתורה?

כשנתבונן בספורי התורה נתפלא הפלא ופלא, שיש אשר נכתבו ספורי מעשיות מקורות חיי אבותינו בפרטות ודייקנות גדולה ויש אשר תקופות שלמות וחשובות בחיי האבות הקי לא נזכרו בתורה כלל. הנה למשל מחיי אברהם אבינו עד היותו בן ע"ד שנה לא נזכר מאומה אע"פ שבתויתו בן ג' שנים הכיר את בוראו. מחיי

מרע"ה לא נזכר מאומה מהיותו בן י"ג שנה עד היותו בן שמונים שנה שבתו שומר ישראל לבא לדבר אל פרעה, מלבד בקצרה מעשה בנות יתרו. ואם נסמוך על האגדה שמלך מ' שנה על מלכות כוש (והא"ע שמות ב' כ"ב הכתישה) — הלא נתפלא מאד שלא נזכר דבר בתורה מכל הגדולות והנצורות שעשה משה בעת מלכו על בני כוש.

אבל באמת לא מה שנמצא אנתנו, חלושי הראות, לדבר חשוב תמצא אותו התורה לדבר חשוב. התורה הקי היא תורת הבריאה, וכשם שבריאת העולם בהתחדשותה נתבלטה באותיות התורה ובספורי הדברים ההם — כמו"כ כל הדברים שארעו אח"כ שיש להם ערך בהתפתחות הבריאה ובהוללתה לתכליתה הנצחית מוצאים הם את זהם בתורת החיים הזאת. ולכן אם נזכר האדם שאיזה מאורע שאירע אותו נרשמה

בכתבי הקדש אין זה אלא מפני שהוא דבר שממנו נבנה העולם, וזה לא נעשה תמיד ע"י דברים מפורסמים וגדולי הרושם. יש אשר ימלוך איש כמרע"ה על בני כוש ויפעול גדולות ונצורות ובכ"ז לא נשתת ממנו העולם ואין לזה ערך הסטורי כפי התבונה האמיתית של תורתנו הקי. ויש אשר יעשה אדם מעשה קל והרי נכתב זה בתכנית הבריאה — תורתנו הקי — כי ערך הסטורי יש לזה.

בשעה שבא ראובן להציל את אחיו יוסף לא ידע כי הוא פועל בזה דבר חשוב, שבבנין עולם חלקו, ובשביל כך לא ידע שהכתוב יכתוב עליו, וישמע ראובן ויצילו מידם. אהרן הכהן ביצאו לקראת משה אחיו לא ידע שהוא עושה כאן דבר חשוב לתכלית העולם אלא חוב מוסרי מאת לאחיו. אבל הקב"ה ידע שבוה נתן אהרן כח למרע"ה למלא את שליחותו הכבדה ורבת האחריות, כי בחשבו שבג"י לא יאמינו לו ופרעה לא ישמע לו ובחשבו שאהרן יצטער שאחיו הקטן וזה להמנות לגדולה ולא הוא, לא הי' לו אמצ' ומרץ ללכת בשליחותו. ובבא אהרן לקראתו וישתחו וישק לו וראוהו, ושמח בלבו נתאור משה על ידו חיל ללכת בשליחותו של מקום במרץ ועז להוציא את בני ישראל מאמ"ע ולהביאם להר סיני לקבלת התורה; ובוה הרגיעו הקב"ה באמרו אליו, הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו. וכן בעז מצונו שלא הזכיר הכתוב רק ברמו כל מה שעשו גדולי המדינה ומפרנסיה הדרו, האפרתים, אלימלך, מהלון וכליון, (עיי' רות רבה א' ד') ובבא הדבר למעשה בעז ורות שהי' כאן רק מעשה מוסרי שבעז מצא לנכון להסביר

פנים לגיורת זו שבאה לחסות בצל כנפי השכינה, ויצבט לה קלי", מעשה זה נרשם בתכנית הבריאה ויש לזה ערך הסטורי כי בזה מצאה רות און בנפשה להתקרב אליו ועי"ז נבנה בית דוד שעל ידו נתקיים תכלית יעודי עם ישראל ותכלית הבריאה.

ולכן הידע איש להחשיב ולהעריך את ערך איזה דבר טוב שהוא עושה!! הלא יש אשר נדמה לו כדבר קטן וקל ובאמת הכתוב מכתוב עליו מעשה זה שעשה. ולכן צריך האדם לעשות המצוות בלב שלם ושמח, ולהבין כי אפילו מצוה קלה יש בכחה לפעול בבנין העולם וזהו כוונת חז"ל במאמרם, "אילו היה יודע וכו'".

וזהו מה שאמרו חז"ל אמר ר' אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנינים שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא נהגו אלא ברמזוה. (עיי' רש"י בראשית כ"ד מ"ב). והיינו שאפילו הפרטים הכי קטנים של מעשה אליעזר הם ערכים חשובים הסטוריים שהרי על דם נשתלשלו דברים שמהם נבנה בית ישראל — תכלית הבריאה.

וגם זאת עלינו לדעת כי גם דברי הרשעים אשר עכבו במעשיהם את מהלך הבריאה היעוד לתכליתה, יש להם ערך הסטורי וגרשמו מעשיהם לזראון עולם. ואין איש יכול לדעת מה הוא פועל באיזה מעשה רע, אבל לעומת זה ישמח ויגל בעשייתו אינו מצוה שבוה אפשר שאף שהיא קלה ופועוטה, לכאורה, בכל זאת גדולה היא בעיני סוקר הכל וצופה ומביט עד סוף כל הדורות.

ובזה יבואר לנו שאלת המדרש, שאם עד עכשיו היו המצוות האלה שיש להם ערך הסטורי בהשתלשלות הבריאה נכתבות בתורה, עכשיו שאין עוד נביא וחזון מי כותב? האם באמת אין עוד עכשיו מצוות כאלה שיש להן ערך כזה שראויות הן להכתב בכתבי הקדש? — ותרי מעשי בני אדם ופעולותיהם הם הם שביבאו סו"ס את העולם לתכליתו, וכל זמן שלא הגיעה עדיין העת הזאת חזאי שישגן מצוות כאלו שפועלות בבנין הבריאה — ומי כותבן? וכאן מגלה לנו המדרש חדרש גדול, כי לא נגמרו כתבי הקדש בשרשם עדיין כתבי הקדש נכתבים ונעשים בכל דור ודור אלא שאין לנו לא נביא ולא הוזה אשר ימסור לנו את דברי התורה הזאת. אבל עדיין התורה הולכת ונכתבת הלאה. וזהו מה שאמרו חז"ל כי אלי ומלך המשיח, אלה השנים העומדים וצופים תמיד מתי יגיע קץ הפלאית — אלי אשר עליו נאמר כי מחזיק הוא בכסא הכבוד ובוכה ומתהגן שישלחוהו בשליחותו, זה שעתידי להיות מבשר הגאולה; ומלך המשיח אשר אמרו חז"ל בסנהדרין (צ"ח ע"א)

אחריות האדם על מעשיו מתוך אחריותו על כל הבריאה אי' בגמ' (קידושין מ.) "לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה כו', ר' אלעזר ברי"ש אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה שנאמר וחוטא אחד כו' בשביל חטא יחידיו". אין זה מליצה, כל מעשה ומעשה של היחיד הוא מעשה הנעשה בכלל ישראל, ע"י כך הוא מציל את העולם כולו, לכן זה נוגע גם לאלוהו ומשיח.

